

ИЗБОРИ '2011: Проваленият опит на гражданското общество в община Козлодуй

Веселин Мавродиев

СУ „Св. Климент Охридски“, магистър,
сп. „Икономика и управление в енергетиката,
инфраструктурата и комуналните услуги“

Проф. Васил Проданов дефинира гражданските организации и движенията, приликите и разликите между партиите¹. За целта на разработката избираме **дефиницията на гражданско движение**, на която отговаря разглежданият пример в частния случай.

Според Проданов **гражданските движения** са обвързани с общи ценности и идеали, имат споделена кауза, а не лични интереси на участниците. Хората се включват в такива движения, защото изпитват **силно разочарование**, което може да ескалира до отвращение, **но не** са достигнали до **апатия и пасивност**. Движението придава смисъл на действията на всеки от **участниците в общата кауза**, извежда ги от единичното съществуване и придава общ смисъл на действията им. От тази гледна точка степента на инициативност, спонтанност, лична мотивация са водещи пред стройната организация и бюрокрация. Последното води към мисълта за ролята на лидера, който не е избран, мандатиран, а ако такъв изобщо има, то той е припознат като такъв благодарение на личната си харизма². Доколкото съществува някаква организация, то тя е директна и не е опосредствана от звена. Липсват стабилни структури и постоянни централни органи, участниците са свързани с **„ценностен консенсус“**. Докато партията изразява обща позиция чрез всеки от членовете, то участниците в граждански движения са относително самостоятелни и могат да изразяват различни мнения. Това може да създаде противоречив образ в отделни случаи. Силата на подобно движение не е в общото представителство, а в **гражданската борба**, съпротива. Този извод се наблюдава и в следващия казус. Описаното движение в разработката носи и друга типична черта на този вид организации, защитаващи обща кауза – носят със себе си морален патос, използват **силата на морала и неудовлетвореността** от съществуването на определени неправди. Тяхната сила не е в организацията, а в моралния пример, в борбата за морална кауза (1, 26-30).

Подобни граждански движения често са предизвикани от фрустрация, от ескалирало гражданско недоволство срещу управлението, срещу управниците, които са недостижими или извън контрол. Изобщо, предпоставки за формиране на такива движения има в моменти на криза – управленска, социална, икономическа... (1, 29).

Въпреки че дотук даденото определение отговаря на субекта от частния случай, трябва да направим и едно разграничение. Проданов продължава описанието на гражданските движения, като структури, които не се борят директно за власт (1, 30). Но има и изключения, долуописаният частен случай е именно такова изключение.

В настоящата разработка разглеждам гражданското общество в два смисъла. (1) Единият е граждански активната част от населението, която с цената на лични усилия и незаплатено време извършва дейности в обществена полза. В тясно политически смисъл това означава мониторинг за спазване на демократичните процедури, изразяване на мнение и позиция по ключови въпроси за обществеността и развитието ѝ. В още по-тесен смисъл на политическия живот – изборен процес – смисълът е в наблюдение и оценка на изразяването на вота на гражданите, дали той е свободен (личен) или контролиран (външен). (2) Другият смисъл на гражданско общество е илюстриран с конкретен пример с активна част от гражданите, които искаха и създадоха политически проект, който да се кандидатира и да спечели позиции в общинския съвет и кметското място – тук не става дума за партия, а за гражданска структура.

През септември и октомври 2011 г. станах пряк свидетел на самоорганизацията и мотивацията на група от хора, които искаха да направят промяна пряко в местното управление чрез движението „Нов Козлодуй”. Техният профил беше повече от интересен. Инициативната група наброяваше около 20 души. Единици бяха хората от тях, които имаха какъвто и да било политически опит³ до този момент.

За да можем да измерим успех-неуспех в случая, трябва да дадем количествени измерители: голямата цел беше да спечелят „кметския стол” и поне 6 места в общинския съвет. Вторият количествен измерител се съотнасяше с действащия към този момент и предшестващия го общински съвети в община Козлодуй, в които най-големият брой съветници от една политическа сила са били 6-ма⁴.

Участници в изборите в община Козлодуй бяха общо 5 за кмет на общината и 13 листи с кандидати за общински съветници⁵. На политическата карта най-сериозно присъствие имаха обединението на управляващата партия ГЕРБ – Проект „Промяна.БГ” (общински кмет и шестима общински съветници), и БСП. Двете партии бяха заявили целта си – да спечелят кметското място. Техните предизборни щабове работиха активно, имаха сериозно финансиране, правиха дарения към граждани и организации, организираха скъпи събития, имаха добро **медийно отразяване**.

В края на 2011 г. журналистката Илияна Беновска започна кампания за свободата на медиите. Тя активно атакуваше зависимостта на медиите в политическия процес. Зависимост от трети страни, която не дава възможност на Четвъртата власт⁶ да изпълни своите задължения към обществото.

Медиите в община Козлодуй са специфични по своя профил. Съществува интернет сайт <http://kozloduy-bg.info/>, който претендира да е информационен, а беше създал отделна подстраница „Избори 2011”. Към този сайт има интернет телевизия „Виж ТВ”. Ситуацията определям като монопол върху информационните канали за общината. Собственост са на Ивайло Симеонов, който беше назначен за председател на предизборния щаб на ГЕРБ-Проект „Промяна.БГ”. В тези си роли Симеонов не позволи на друг политически кандидат достъп до гореспоменатите медии. Разбира се, съдържанието бе странно, защото до 23 октомври единствената информация

в тях беше за кандидатите на въпросната коалиция. Видимо коментарите бяха модерирани, но няма как това да бъде проверено по-късно, защото цялата информация от тези медии и сайта на кандидата за кмет са премахнати от интернет пространството.

Друга възможност за присъствие в медиите беше местното радио Елто. Достъпът до него беше теоретично свободен за всеки участник в кампанията, но задължително срещу заплащане за всеки материал или участие.

Тази медийна ситуация в общината категорично не отговаря на задълженията на медиите, според подписания на 25 ноември 2004 г. Етичен кодекс на българските медии. В случая не се спазва почти цялата първа точка – от намерението да не се скриват факти⁷, през т. 1.1.3. – „Няма да подвеждаме обществото и ясно ще посочваме къде са използвани манипулирани текстове, документи, образи и звуци“⁸, до „стремежа“, да се представят разнообразни мнения и гледни точки, както и възможност засегнати страни да представят своята гледна точка⁹. Тяхната дейност на практика е в противовес на Етичния кодекс на българските медии, въпреки че Радио Елто са подписали Кодекса, в ролята си на член на Асоциацията на българските радио- и телевизионни оператори¹⁰. По описания начин на практика се елиминира възможността за медийно представяне на структурата на гражданското общество, защото то нямаше финанси за участие в „свободната“ медия, а в другите достъп беше невъзможен. Това беше една от линиите, по които водеща коалиция, подкрепена от ГЕРБ, на практика смачка възможността за изява на представителите на гражданското общество.

Контролираният (и купен) вот

В град Козлодуй се говореше за случай на уволнение от общинската администрация по политически причини. Извършено демонстративно, „на площада“, така че всички да „видят какво се случва с предателите“. Още по-важен беше митът, който обикаляше от ухо на ухо. Не последва каквато и да е реакция от формацията на гражданското общество – „Нов Козлодуй“, нито от други граждани, изразяващи несъгласие с гореописания случай или опровергавайки го.

Оплакаха се служители на атомната електроцентрала (б.а. голям е броят, спрямо жителите в общината, на работещите в АЕЦ Козлодуй, които са тесни специалисти в атомната енергетика, в някои случаи издържат сами семействата си), че се оказва натиск върху тях. Биват заплашвани, че ако не гласуват за формацията, включваща ГЕРБ, има опасност за работното им място. Но това не беше крайната цел – трябваше да гласуват и всички близки на работника.

В деня за избор това, което видях в секция 22 в с. Гложене и в секция 23 в с. Бутан, нямаше и най-малката прилика с демократични избори, провеждани по законите на Република България.

Секция 22 се помещаваше в детската градина в селото. На входа на двора, единственото място, откъдето можеха да влезнат гласоподавателите, през целия ден стояха повече от 20 човека. Не мога да кажа, че имаше хора, които не бяха допускани от тях. Но тази група предизвика струпване на гласоподаватели в един и същи момент. В избирателната секция в дадени моменти имаше до 40 човека. Шумно, много викове, разговори на различни от български езици.

Член на изборителната комисия каза номер от бюлетина на гласоподавател, в момента, в който приемаше личната му карта. Застъпник, обясняващ пред събралата се тълпа как се гласува, показваше явно същия номер на разгърнатата бюлетина. Друг застъпник записваше старателно в тефтер трите имена на всеки гласувал, чакът в който се упражнява правото на вот, както и „отметка“. Вместо член на изборителната комисия, това беше лицето, което водеше статистика за броя гласували!? Макар единични случаи, в „тъмната стая“ влизаха по двама, друг излизаше с непълнени бюлетини, за да попита „какво трябва да направи“.

Всичко това беше приемано както от всички присъстващи граждани, участвали в изборния процес в тази секция, така и от застъпника на „гражданското политическо движение“. Какъв е проблемът? Често ставаме свидетели на оплаквания от страна на граждански организации и свободни граждански формирования, че нямат възможност да се изявят в медиите, че никой не обръща внимание на сериозните им сигнали. В случая медиите няма как да са виновни. Не се намери човек, на който всичко това да му направи лошо впечатление.

В секция 23 – с. Бутан, в рамките на целия изборен ден около половината гласоподаватели от списъците изчакваха пред секцията, предлагайки на всеки познат и непознат своя глас. Чакаха и изчакаха – около 17:00 ч. един от кандидатите за общински кмет се появи. Поговори с тях, след което те отидоха групово пред вратата на изборната секция. Кандидатът си позволи да влезне в изборната секция. Говори с членовете на секцията, но и със застъпниците, които бяха главните действащи лица и в тази секция!!!

За кого беше купена секцията? Не разбирах езика, на който се говореше!

Присъствах на преброяването на подадените бюлетини именно в 23-та секция. Станах свидетел на различни нарушения: броене на бюлетини от застъпници; взимане на решение за валидността на даден глас от хора в стаята, които не са членове на СИК; съзнателно грешно попълване на протоколи; добавяне на бюлетини, които не са били в урните след края на изборния ден, към валидните за преброяване; непознаване на Изборния кодекс, в този смисъл взимане на решение в противовес на законовата наредба, напр. при определяне валидността на дадена бюлетина. Това за никого от присъстващите не беше проблем. Така беше „нормално“ да бъде и се случи без проблем.

За да направим изводи как се представи гражданското общество, в смисъла на гражданско движение, трябва да се върнем към количествените измерители, заложи в темата. Кандидатът за кмет на общината от „Нов Козлодуй“ получи едва 685 гласа, или 7.48% от гласовете¹¹. Това логично го остави извън първите двама, които отидоха на II тур. Листата за общински съветници получи 443 гласа, или 4.87% от подадените гласове¹², което даде право на водача на листата да стане общински съветник (едно място в общинския съвет). Сравнявайки със заложените стойности/цели е ясно, че резултатът се различава критично от очакваното. Това няма как да бъде наречено по-различно от „провал“.

От друга страна, отново това гражданско движение, направи прекалено малко за защита на ценностите, моралните ценности, на които заяви, че ще бъде пазител. Тук разгледахме малка част от нарушенията през изборния ден. Участниците в „Нов Козлодуй“ заведоха само един сигнал официално към ОИК Козлодуй, жалба, която беше обявена за неоснователна¹³. Липсваха реакции на участниците, включително

застъпниците, при явни нарушения на Конституцията и други закони на страната. Това няма как да бъде успех. Гражданското движение се провали.

Другият изразител на гражданското общество, според дадените в разработката дефиниции, получава подобна присъда на гореописаното. За деня на изборите, както и в предходните, не видях очакваната от мен остра позиция на гражданското общество към безобразията около изборите. Не видях възмутени хора от контролирания вот, не видях конкретни реакции и действия срещу нарушените закони и обществени правила, не видях присъединяващи се хора към гражданското движение, застанало зад морални ценности и срещу статуквото. Видях единствено примирение, приемане на гореописаните неща за нормални, всекидневни, приемливи. Обобщено, на избори '2011 в Козлодуй гражданското общество се провали.

Бележки:

-
- ¹ Проданов, В. *Гражданското общество и световният капитализъм*. София, Христо Ботев, 2003, с. 21-40.
 - ² Митев, Тр. *Увод в политическата наука*. София, 2004, с. 58-60.
 - ³ *Пример за политически опит е участие в дейността на СИК в предишни избори*
 - ⁴ ЦИК за 2007 г. и 2003 г.
 - ⁵ ЦИК, 2011 г.
 - ⁶ Митев, Тр. *Трето разделение на властите, Увод в политическата наука*. София, 2004, с. 65-66.
 - ⁷ *Етичен кодекс на българските медии*, с. 2, т. 1.1.1.
 - ⁸ Пак там, с. 2, т. 1.1.3.
 - ⁹ Пак там, с. 2, т. 1.1.5. и т. 1.1.7.
 - ¹⁰ http://www.abbro-bg.org/mem_details.php?id=77
 - ¹¹ Данни на ЦИК от Местни избори '2011, I тип - <http://results.cik.bg/tur1/mestni/0620.html>
 - ¹² Пак там.
 - ¹³ Решение No. 152/23.10.2011г. на ОИК Козлодуй http://www.kozloduy.bg/resheniya-na-oik/reshenie-152-23-10-2011_bg

Използвана източници

1. ***Етичен кодекс на българските медии.***
2. Интернет страница на Асоциацията на българските радио- и телевизионни оператори.
3. Интернет страница на Общинска избирателна комисия Козлодуй.
4. Интернет страница на Централната избирателна комисия.
5. МАНОЛОВ, Г. ***Цената на изборите***. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2009.
6. МИТЕВ, Тр. ***Увод в политическата наука***. София, 2004.
7. ПРОДАНОВ, В. ***Гражданското общество и световният капитализъм***. София, Христо Ботев, 2003.